

Onderzoek met betrekking tot het gebruik van het centrum « De Grubbe » te Everberg

Promotor :
Charlotte VANNESTE

Onderzoekers :
Isabelle RAVIER
Jessica SCHOFFELEN
Ben HEYLEN

1. Onderzoeksterrein

Het onderzoek betreffende het gebruik van het centrum « De Grubbe » te Everberg beoogt het gebruik van de maatregel van een plaatsing in Everberg door de jeugdrechters te evalueren en dit binnen de globale context van het jeugdbeschermingsysteem in België. Enerzijds laat dit toe dit laat om de bevindingen van het onderzoek dat in 1999 werd uitgevoerd te actualiseren¹. Anderzijds - en dit is de hoofddoelstelling van het onderzoek - kan het lokale beleid van elk gerechtelijk arrondissement in kaart gebracht worden.

Een van de vooropstellingen van het Departement Criminologie is om een wetenschappelijk kenniskader uit te bouwen ter ondersteuning van alle databestanden van de FOD Justitie. Het onderzoeksproject betreffende het gebruik van het centrum « De Grubbe » te Everberg kadert hierbinnen. Concreet leunt dit onderzoeksproject aan bij het onderzoek over de wetenschappelijke productie en exploitatie van statistische gegevens met betrekking tot jeugddelinquentie en jeugdbescherming.

2. Algemeen kader en doelstellingen van het onderzoek

De vraag naar de uitvoering van dit onderzoek werd in april 2006 door de Minister van justitie geformuleerd, die zelf refereerde naar de aanbevelingen die de

---

¹ VANNESTE C., *De beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters ten aanzien van delinquente minderjarigen*, Eindverslag van het onderzoek, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, juni 2001, 205 p. + bijlagen ; VANNESTE C., *Les logiques décisionnelles des magistrats du parquet et des juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants*, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 225-256 ; VANNESTE C., *Een onderzoek over de beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters*, *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, december 2001/5, 193-202. zie <http://incc.fgov.be/>.

evaluatiecommissie van het centrum « De Grubbe » vooropstelde in haar rapport van het werkingsjaar 2004. In antwoord op de wetenschappelijke *lacunes* die *prioritair* door de auteurs naar voren werden geschoven, beoogt het voorliggende onderzoeksproject de maatregel tot plaatsing in Everberg te evalueren en ze te kaderen binnen het groter geheel van het jeugdbeschermingsstelsel in België.

De experts van de evaluatiecommissie van het centrum « De Grubbe » werken in hun rapport een succes-analyse van de maatregel van een plaatsing in Everberg uit, die voortbouwt op het model van S. Snacken met betrekking tot het fenomeen van de penitentiaire overbevolking². Vertrekkende van het oordeel dat de hypothese dat “het succes van een plaatsing in Everberg louter een effect is van een (eventuele) stijging van jongerendelinquentie” weinig waarschijnlijk is; en de externe macrosociologische factoren (veranderingen op demografisch of socio-economisch vlak) en intermediaire factoren (zoals de staat van de publieke opinie, en het politieke en mediatieke discours) op zich weinig vatbaar zijn voor een analyse op dergelijke korte termijn, kan men zich enkel richten tot interne factoren van het jeugdbeschermingsstelsel. De auteurs benoemen terzake twee scenario's, met name de evolutie in de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen en een determinerende impact van het beleid van de jeugdrechtsbanken. Met betrekking tot de eerste hypothese benadrukken de auteurs dat het moeilijk is om de impact van de hervormingen die zich de laatste jaren in het observeerbare institutionele landschap voordeden op het gebruik van Everberg te meten. Wat evenwel vaststaat is dat het intensieve gebruik van Everberg zich niet voordeed in een vermindering van de capaciteit van de publieke gemeenschapsinstellingen. Het is dus de hypothese van een determinerende impact van het beleid van de jeugdrechtsbanken dat de voorkeur geniet als verklaring voor het succes van de maatregel tot plaatsing in Everberg. Uitgaande van de vaststelling dat het subsidiariteitsbeginsel op niveau van de beslissingspraktijken van de jeugdmagistraten slechts weinig wordt nageleefd en rekening houdend met de resultaten van het onderzoek over plaatsingen in publieke instellingen in de Vlaamse Gemeenschap³, schuiven de auteurs als centrale hypothese naar voren dat het probleem voor een belangrijk deel neerkomt op inadequate plaatsingen en een desorganisatie van het tenlastenemingsbeleid: als het systeem verzadigd is, dan is dit omdat de verschillende mogelijkheden niet adequaat gebruikt worden. De centrale vraag is dus « of de jongeren die een plaats in een gesloten instelling bezetten er effectief op hun plaats zitten ». Deze vraag richt de focus van het onderzoek op de rechtspraktijk. De grote verschillen in de mate waarin de arrondissementen beroep doen op een plaatsing in Everberg doet bijgevolg de vraag rijzen naar het bestaan van lokale politieken aangaande deze materie.

Vertrekkende van deze laatste hypothese stellen de auteurs een zeer nauwkeurige evaluatie van het gebruik van een plaatsing in Everberg door de jeugdmagistraten voorop (p. 13 van het rapport). Ze formuleren hiervoor reeds enkele pistes:

- het gebruik van een plaatsing in Everberg in kaart brengen naargelang de verschillende demografische kenmerken van elk arrondissement (a)
- het gebruik van Everberg vergelijken met het aantal jongeren dat aangemeld werd voor dossiers 36°4 in de verschillende arrondissementen (b)

² SNACKEN S., Les mécanismes de la surpopulation pénitentiaire, in MARY P. et PAPTAEODOROU, *La surpopulation pénitentiaire en Europe*, Bruylant, Bruxelles, 1999, 9-31..

³ LEMMENS M., VAN WELZENIS I. (dir), *Plaatsing in het licht geplaatst ! Registratie onderzoek naar de beslissingsprocedure ten aanzien van de hulpverlening in de gemeenschapsinstellingen voor bijzonder jeugdbijstand*, OGJC, KUL, Mei 1999.

- het gebruik van Everberg vergelijken met de beslissingen die in elk arrondissement worden genomen voor de dossiers 36^o4 en met het gebruik dat gemaakt wordt van andere maatregelen voor tenlasteneming inzake jeugddelinquentie (c).

Het is ten slotte vanuit deze prioritaire vragen dat wij nagingen welke opties er bestaan voor een adequaat evaluatieonderzoek.

3. Methodologische overwegingen

(1) Het potentiële gebruik van de resultaten van het lopende onderzoek inzake de wetenschappelijke productie en exploitatie van statistische gegevens met betrekking tot jeugddelinquentie en jeugdbescherming

De verwachte resultaten van het lopende onderzoek inzake de wetenschappelijke productie en exploitatie van statistische gegevens met betrekking tot jeugddelinquentie en jeugdbescherming moeten toelaten om reeds een aantal van de vooropgestelde vragen te beantwoorden (b) en om een referentiekader aan te reiken voor een voorbereidend onderzoek van de andere mogelijke pistes, die in elke geval via andere middelen onderzocht zullen worden (c).

De aangebrachte aanwijzingen aan het geïnformatiseerde registratiesysteem van de jeugdparketten zorgen ervoor dat we beschikken over de eerste betrouwbare statistische informatie inzake de zaken en de jongeren op het moment van hun aanmelding bij de jeugdparketten⁴. De registraties die in 2005 in 23 parketten⁵ werden uitgevoerd, werden reeds geanalyseerd. De resultaten hiervan maakte het mogelijk om het (gedifferentieerd) gebruik van Everberg in verhouding te stellen tot de kenmerken van de zaken die naar de verschillende parketten doorgestuurd werden.

(2) Een (kwantitatieve) analyse van juridische dossiers gekoppeld aan het gebruik van een vragenlijst

1° Principes

Om meer inzicht te krijgen in de wijze waarop magistraten de mogelijkheid van een plaatsing in Everberg hanteren, is het onontbeerlijk dat ook een analyse gemaakt wordt van het besluitvormingsproces dat tot een dergelijke beslissing leidt. Een eerste bron van informatie hiervoor zijn de gerechtelijke dossiers. Via een raamwerk kunnen hieruit een hele reeks gegevens onttrokken worden die betrekking hebben op het profiel van de betrokken populatie (kenmerken van het misdrijf, juridisch verleden, maar ook socio-demografische gegevens en gegevens over de familie en school), evenals op de gevolgde procedure en de context van de beslissing. Het raamwerk dat werd opgesteld, bouwt voort op het raamwerk dat het NICC al gebruikt heeft in het kader van het onderzoek dat in 1999-2001 liep en dat algemener *een evaluatie van de beslissingen van de*

⁴ Zie hiervoor de nota die het project zelf en de voortgang ervan voorstelt op de internetsite van het NICC: <http://nicc.fgov.be/>.

⁵ Eupen en Arlon maken nog geen gebruik van deze toepassing. Mons en Neufchateau hebben hier slechts gedeeltelijk gebruik van gemaakt.

*jeugdmagistraten beoogde ten aanzien van jongeren die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hadden*⁶.

Een dergelijke analyse kan maar relevant zijn als ze toelaat om de plaats van de betreffende maatregel ook in het licht van de andere mogelijke maatregelen die een jeugdrechter kan opleggen, te beoordelen. De dossierstudies blijven met andere woorden niet beperkt tot de dossiers van jongeren die in Everberg geplaatst zijn. De analyse moet immers toelaten om zowel het profiel van de populatie die in Everberg geplaatst is als het profiel van de populatie die het voorwerp was van een andere maatregel in perspectief te plaatsen, om vergelijkings-elementen aan te bieden waarmee het beleid beoordeeld kan worden.

2° Methodologische opties voor de analyse van de juridische dossiers

Een eerste kwestie betreft de omvang en de aard van de steekproef.

Idealiter verzamelt men gegevens van alle 27 gerechtelijke arrondissementen om zodoende elk lokaal beleid in rekening te brengen. Dit objectief is niet alleen erg ambitieus, maar vraagt bovendien zeer veel middelen. Het is ook niet zeker of een interventie van die aard nodig is om de beoogde resultaten te bereiken, des te meer omdat men tijdig gebruik kan maken van de statistische indicatoren die de informaticatoepassingen van de griffie van de rechtbanken aanleveren om de verschillende plaatselijke politieken ten aanzien van elkaar in kaart te brengen, hierbij ten minste vertrekkende van enkele basiscriteria.

Het was dus nodig om te bepalen hoeveel en welke relevante arrondissementen in de analyse opgenomen zullen worden. In de eerste plaats werd een diversiteitscriterium in beschouwing genomen: zowel arrondissementen die veel gebruik maken van de plaatsing in Everberg als arrondissementen die er weinig gebruik van maken, moesten deel uitmaken van de steekproef. Zo zouden de contrasten in beleidvoering zichtbaar en vatbaar worden. In de tweede plaats gelde een taalcriterium: beide taalregimes zouden apart worden behandeld. De beschikbare statistische gegevens en in het bijzonder de gegevens die voortkomen uit het systeem van de « griffie » van de Directie van de Uitvoering van Straffen en Maatregelen kunnen als basis dienen om de parameters voor een keuze hierin te bepalen.

De geselecteerde arrondissementen zijn :

- Brussel en Antwerpen
- Charleroi en Mechelen
- Namur, Tournai en Leuven

---

⁶ VANNESTE C., *De beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters ten aanzien van de delinquenten minderjarigen*, Eindverslag van het onderzoek, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, juni 2001, 205 p. + bijlagen ; VANNESTE C., *Les logiques décisionnelles des magistrats du parquet et des juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants*, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 225-256 ; VANNESTE C., *Een onderzoek over de beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters*, *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, december 2001/5, 193-202.

In functie van een grondige analyse van de (lokale) beleidvoering van de jeugdrechtsbanken werden vervolgens ook andere maatregelen die de jeugdrechters kunnen nemen in het onderzoek opgenomen.

De betrokken maatregelen zijn:

- De plaatsing in Everberg
- De plaatsing in de gesloten gemeenschapsinstellingen
- De plaatsing in de open gemeenschapsinstellingen
- De prestatie van opvoedkundige aard en de leer- en vormingsprojecten
- De ondertoezichtstelling die gepaard gaat met (de voorwaarde van) een thuisbegeleiding
- Het herstelaabod (herstelbemiddeling en HERGO)

Deze constructie van de steekproef werd zodanig samengesteld dat ze de representativiteit van de resultaten waarborgt. De steekproef moest dus van die aard zijn dat ze een voldoende aantal dossiers waarborgt.

3° De koppeling aan een vragenlijst die voor de magistraten bestemd is

Het onderzoek uitgevoerd door het Departement Criminologie in 1999-2001 dat een evaluatie van de beslissingen van de jeugdrechters omvatte⁷, duidde het interessante van de methode waarin informatie die voortkomt uit een dossierstudie aangevuld wordt met informatie die voortkomt uit een vragenlijst die de magistraten invullen en die betrekking heeft op de motivatie van hun beslissingen. Concreet werd voor elke beslissing die in de steekproef genomen werd (en die het voorwerp uitmaakte van de dossierstudie) een vragenlijst voorgelegd aan de betrokken magistraat waarin een lijst met elementen was opgenomen waarvan verwacht werd dat ze de beslissing konden rechtvaardigen. De magistraten werden dan gevraagd om een gewicht toe te kennen aan de verschillende elementen die meespeelden in hun beslissing.

Het gezamenlijk gebruik van de twee methodes laat toe om, zoals we hebben kunnen vaststellen bij het vorig onderzoek, de praktijk van de beslissingnemers zoals ze geobserveerd kunnen worden in hun effectief beleid, te confronteren met de motivatie zoals ze die zelf hebben aangegeven. De werkelijke gang van zaken, die voortkomt uit de kruising van de elementen uit het dossier en uit hun eigen analyse, wordt aldus geconfronteerd met de logica die de juridische actoren kenbaar maakten.

4° Mogelijkheden en beperkingen van de kwantitatieve analyse

In navolging van hetgeen geobserveerd werd in andere sectoren van het strafrecht geven de enkele gegevens die momenteel beschikbaar zijn (het aantal plaatsingen in Everberg per arrondissement) aanleiding tot de hypothese dat gelijkaardige wetsbepalingen ruimte laten voor verschillende praktijken in verschillende arrondissementen. De verschillende lokale praktijken zouden in een eerste fase via de analyse van dossiers en vragenlijsten geverifieerd en gestaafd kunnen worden. Dit kan ertoe leiden dat de verschillende parameters van deze verscheidenheid zichtbaar worden.

---

⁷ VANNESTE C., *Op. cit.*

Enkele hypothesen over de mogelijke resultaten van het onderzoek kunnen geformuleerd worden. Het onderzoek kan kenbaar maken:

- dat de populatie van minderjarigen die naar de jeugdrechter verwezen worden zo erg verschilt naargelang het arrondissement (wat betreft het delinquente profiel – aard en omstandigheden van het gepleegde delict, juridisch verleden ...) en de verschillen van die aard zijn dat ze ook het verschil in gebruik van de plaatsing in de federale instelling verklaren;
- of dat de elementen van het dossier geen enkel (voldoende) significant verschil aantonen met betrekking tot het delict (wettelijke criteria) en de dader die het verschil in beroep op de plaatsing in de federale instelling kunnen verklaren.

Het is ook mogelijk dat andere eigenschappen van de populatie die niet tot de wettelijke criteria van een beslissing tot plaatsing behoren, een invloed hebben op de mate waarin men gebruik maakt van een plaatsing in Everberg. De analyse die verschillende variabelen met elkaar in verband brengt zou dit moeten kunnen verifiëren. De hypothese lijkt enigszins plausibel gezien de bevindingen van het onderzoek dat in 1999-2001 door het NICC werd uitgevoerd⁸. Het betreft hier in het bijzonder de bevinding dat « indien alle andere factoren gelijk blijven » minderjarigen van vreemde origine twee keer meer kans hebben om door het parket naar de jeugdrechter te worden doorverwezen⁹, en op het niveau van de jeugdrechter lopen ze vervolgens significant meer risico om in een publieke gemeenschapsinstelling geplaatst te worden. Op deze wijze lijkt de bepalende invloed van de vreemde origine van de minderjarige cumulatief te werken, waarbij ze elke keer een strengere beslissing in de hand werkt.

In afwezigheid van significante verschillen - of voldoende significante verschillen die het verschil in gebruik van een plaatsing in Everberg kunnen verklaren – betreffende de objectieve kenmerken van het dossier, is het noodzakelijk dat men kijkt naar de eigenschappen van de magistraten : de ernst van de feiten die hij heeft berreucht enerzijds, en de reacties die het meest worden toegepast.

Zoals het geval is voor alle bepalingen van het strafwetboek, laten ook de wettelijke toelatingsvoorwaarden voor het centrum van Everberg en het art.3^o2 van de wet van 1 maart 2002 die bepalen dat het als misdrijf omschreven feit waarvoor ze vervolgd wordt « van die aard is dat ze een straf als gevolg kan hebben ... » een ruime beoordelingsmarge en dus veel persoonlijke interpretatie toe. Criminologisch onderzoek dat de straftoemeting in het algemeen behandelt, geeft eveneens aan hoe deze interpretaties van persoon tot persoon kunnen verschillen, dat ze mede bepaald worden door interacties met andere juridische actoren en door de specifieke (strafrechtelijke) cultuur die de magistratuur of zijn betrokken dienst eigen is.

Enkel een onderzoek van kwalitatieve aard is in staat om relevante evaluatie-elementen aan te reiken om ook deze eerder subjectieve kant van tenlasteneming te analyseren. Concreet kan de methode van de groepsanalyse of een aangepaste vorm van dit soort analyse hiervoor geschikt zijn.

⁸ Zie VANNESTE C., « Origine étrangère » et processus décisionnels au sein des tribunaux de la jeunesse, in QUELOZ et al., *Délinquance des jeunes et justice des mineurs. Les défis des migrations et de la pluralité ethnique*, Bruylant, 2005, 631-650.

⁹ Dit omdat de jeugdrechters hun delicten (in vergelijking met de delicten van minderjarigen van Belgische origine), minder vaak als « ernstig » beschouwen, zoals de analyse van de bijgevoegde vragenlijst aantoont.

(3) Een kwalitatieve benadering aan de hand van de methode van (of gebaseerd op) de groepsanalyse

De methode van de groepsanalyse kende reeds succes in diverse onderzoeken op het domein van het strafrecht¹⁰, en in onderzoeken die door het departement werden uitgevoerd¹¹. Het gaat hier niet om de methode van de focus groep interview – dat louter inhoudt dat verschillende personen door de onderzoekers “in groep” ondervraagd worden – maar over een analyse van een vooraf bepaalde materie die de groep personen “samen met” de onderzoekers uitvoert. De analyse is gebaseerd op een participatief en interactief proces van betekenisgeving.

Concreet omvat de methode een opeenvolging van verschillende stappen, met name verhalen van individuele gevallen (of individuele ervaringen) die door de participanten aangereikt worden, de interpretatie hiervan in groep, een daaropvolgende structurering van de analyse door de onderzoekers (volgens thema, overeenstemmende en afwijkende punten), wederom de analyse in groep en een nieuwe groepssessie over de reacties en de reconstructie van de voorgestelde analyse.

Deze benadering laat toe om “een ruimte van standpunten” te reconstrueren. De verschillende standpunten worden niet enkel ‘naast elkaar’ geplaatst maar effectief ‘met elkaar’ geconfronteerd: “*de visies worden gecontextualiseerd, teruggekoppeld naar de actoren van de concrete situatie waarop ze ‘samen met’ de anderen of in overeenstemming met de anderen hun eigen praktijken moeten aanpassen*”¹². De onderliggende ideologieën kunnen aldus uiteenlopen en in de confrontatie met de andere actoren in vraag gesteld worden. Het zou het geval kunnen zijn dat “de ideologie van de schok van het afschrikkend arrest” (short, sharp, shock) vermeld door de auteurs van het rapport van de evaluatiecommissie, aanwezig is in de achtergrond van de praktijken van een plaatsing in Everberg¹³.

In vergelijking met de andere kwalitatieve methoden en in het bijzonder met individuele interviews is de groepsanalyse veel tijdsbesparender en laat ze toe om een groter aantal actoren in eenzelfde tijd te ontmoeten. Maar bovenal biedt de groepsanalyse de mogelijkheid om actoren te laten reflecteren op hun eigen beleid, en dit via een interactief proces dat als een soort constructieve interpretatie dient. Deze directe confrontatie is niet alleen vanuit wetenschappelijk oogpunt interessant; ze worden ook

¹⁰ DE CONINCK F., CARTUYVELS Y., FRANSSSEN A., KAMINSKI D., MARY P., REA A., VAN CAMPENHOUDT L. *Aux frontières de la justice, aux marges de la société. Une analyse en groupe d'acteurs et de chercheurs*, Politique scientifique fédérale, Academia press, 2005, 348 p.; VAN CAMPENHOUDT, CHAUMONT J. -M. et FRANSSSEN A., *La méthode d'analyse en groupe : application aux phénomènes sociaux*, Dunod Ed, 2005, 215 p.

¹¹ RENARD B., VANNESTE C.(dir.), *Le statut de l'expert judiciaire en matière pénale*, Collection des rapports de recherche n° 15a, Département de Criminologie, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Bruxelles, décembre 2005 ; GOOSSENS F., MAES E., DELTENRE S., VANNESTE C. (dir.), *Projet de recherche relatif à l'introduction de la surveillance électronique comme peine autonome / Onderzoeksproject inzake de invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf*, Collection des rapports de recherche n° 14, Département de Criminologie, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Bruxelles, octobre 2005, 204 p. + bijl./annexes.

¹² DE CONINCK et al., *op. cit.*, p. 11.

¹³ Rapport de l'année 2004, p. 10.

geapprecieerd door de magistraten zelf omdat het ruimte biedt om ideeën uit te wisselen buiten de gewone uitoefening van hun beroep¹⁴.

De methode, die vertrekt van de verhalen van individuele gevallen die aangereikt worden door de deelnemers, kan op een interessante manier in voorliggend onderzoek aangewend worden. Het materiaal afkomstig van de analyse van de juridische dossiers (die in een voorgaande fase geanalyseerd worden) kan aan een beoordeling van de verschillende deelnemers onderworpen worden. De uiteenlopende praktijken die uit de kwantitatieve analyse resorteren, kunnen zo – eventueel aangevuld door voorbeelden van concrete individuele gevallen – door de centrale actoren zelf geïnterpreteerd en geanalyseerd worden. Het is dan ook in deze vroege fase al dat men zich moet uitspreken over de actoren die hieraan zullen deelnemen. Het is in elk geval aangewezen om actoren vanuit verschillende beroepsdomeinen (met hun eigen institutionele referenties, professionele cultuur en taal) in de groepsanalyse te betrekken; in dit geval dus zowel de juridische als de institutionele actoren. Op die manier ontstaat er een analyse die de actoren zelf (in interactie met de onderzoekers) uitvoeren, en die niet beperkt blijft tot hun eigen individuele beslissingen maar wel de collectieve effecten van hun beslissingen, zoals ze uit de kwantitatieve analyse zullen blijken, behelst.

Belangrijk is dat deze benaderingswijze eveneens tegemoet komt aan de kritieken die vaak geuit worden op de bruikbaarheid van evaluatieonderzoeken op het domein van het strafrechtelijk beleid of van het overheidsbeleid tout court. Een groot deel van de literatuur over evaluaties van het overheidsbeleid onderstreept dat de potentiële directe weerslag van dergelijke onderzoeken voor andere partners dan degene van wie de vraag van een evaluatie uitgaat, niet over het hoofd gezien mag worden. Zoals een van de auteurs van een gezamenlijk werk gewijd aan de evaluatie van openbare beleidsmaatregelen onderstreept : *«wil een evaluatie bruikbaar zijn dan is het essentieel dat men instrumenten ontwikkelt die ervoor zorgen dat de actoren van een systeem - en niet alleen de minister maar alle actoren van het systeem - de resultaten van hun actie kunnen zien»*. “Wat men moet bereiken”, vervolgt hij, “is het ‘spiegeleffect’; resultaten aanreiken zonder noodzakelijk verklaringsschema’s te hebben, omdat deze er gewoonweg niet altijd zijn”¹⁵.

De voorgestelde benaderingswijze lijkt dus van die aard dat ze tegelijkertijd kan tegemoetkomen aan :

- de behoefte om over kwalitatieve interpretatie-elementen met betrekking tot de kwantitatieve bevindingen te beschikken die als basis voor politieke beslissingen of aanpassingen kunnen dienen;
- en de zorg om een reflectie aan de kant van de actoren zelf op gang te brengen die tot een veranderingsproces in hun praktijken kan leiden.

¹⁴ *Op. cit.*, 11.

¹⁵ TOENIG J.C., *A quoi sert l'évaluation des politiques publiques nationales - Synthèse des débats*, in KESSLER M-C, LASCOUMES P., SETBON M., THOENIG J-C., *Evaluation des politiques publiques*, L'Harmattan, Logiques politiques, Paris, 1998, p. 340. De spreker neemt een voorbeeld van het domein van evaluaties van het onderwijsbeleid met betrekking tot de effecten die uit een enkele publicatie van de resultaten van een evaluatie resulteerden : *« par exemple, l'évaluation des capacités géométriques de enfants de huit ans a montré qu'ils étaient faibles. Ni instructions, ni circulaire n'on été émises par le directeur des écoles. On s'est contenté de publier ce résultat. Or, l'année d'après les enfants étaient moins faibles en géométrie. Pourquoi ? Parce qu'on avait, avec une publication à 300.000 exemplaires et adressée à chaque instituteur crée le miroir sur les résultats... »*.

4. Stand van zaken

In de explorerende fase van het onderzoek (februari-maart) zijn verschillende stappen uitgevoerd :

- de studie van relevante literatuur, rapporten etc.
- de studie van beschikbare statistische gegevens
- uitklaren van methodologische kwesties (hoofdzakelijk via een aantal nuttige contacten)
- Op punt stellen van het methodologisch opzet
- Aanvraag van toestemming voor de toegang en het gebruik van statistische gegevens

Een codeboek werd opgesteld en moet toelaten om de gegevens die uit de gerechtelijke dossiers verzameld worden te coderen. De gegevens hebben betrekking op bepaalde achtergrondkenmerken van de minderjarige, de door de jeugdrechter genomen beslissingen, (zoals de maatregel, voorgaande maatregelen en de chronologie), kenmerken van de delicten die aan de grondslag liggen van de beslissing, met hierbij aandacht voor de kwalificatie op het niveau van respectievelijk de jeugdrechtbank, het parket en de politie, de schoolse, relationele en thuissituatie van de minderjarige, familiale kenmerken, de sociaal economische situatie van de familie en de juridische antecedenten van de minderjarige.

De vragenlijsten die naar de motivatie van de genomen beslissing peilt, werden opgesteld. Deze bevraagt een lijst van elementen die de beslissing kunnen beïnvloeden. De jeugdrechter wordt gevraagd om voor elk element aan te geven in welke mate ze in de beslissing doorweegt.

Het onderzoeksteam bevindt zich momenteel in de fase van de dataverzameling via dossierstudies en de vragenlijsten voor de jeugdrechters. Deze fase startte in juni en wordt verwacht eind december 2007 te zijn afgerond.

5. Organisatie en samenstelling van het begeleidingscomité

Het onderzoek is begin februari van start gegaan.

Een begeleidingscomité werd samengesteld om de evolutie van het onderzoek op te volgen. Een eerste overleg vond plaats in mei 2007. Het begeleidingscomité bevestigde hierbij het methodologisch opzet dat het onderzoeksteam voorstelde

Leden van het begeleidingscomité zijn :

- een afgevaardigde van de Minister van justitie die opdrachtgever is van het project: Mevrouw Christine BAUDENELLE, raadgever van het kabinet van de Minister van justitie;
- een afgevaardigde van de ministers van beide gemeenschappen die bevoegd zijn voor de jeugdbescherming :
  - o Meneer Marc COUPEZ, Cabinet de la Ministre de l' Aide à la jeunesse

---

Uw contactpersoon:
Ben HEYLEN – onderzoeksassistente

Ben.heylen@just.fgov.be
tel.: 02 / 208.40.61
fax: 02 / 208.40.52

- Meneer Peter BRANTS, Kabinet van de Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
- een afgevaardigde van het College van procureurs generaal : Mevrouw Nadia DE VROEDE
- een afgevaardigde van de dienst strafrechtelijk beleid van de Fod justitie : Mevrouw Christelle DE CRAIM
- een afgevaardigde van de DG van penitentiaire instellingen : Meneer Samuel DELTENRE
- een afgevaardigde van de administratie van de gemeenschappen :
  - Meneer Chris SMOLDERS, Agentschap Jongerenwelzijn
  - Mevrouw Nicole CLAREMBAUX, Directrice du Service des institutions publiques de protection de la jeunesse - DGAJ
- een afgevaardigde van l'observatoire de l'enfance de la jeunesse et de l'aide à la jeunesse (OEJAJ) : Mevrouw Liliane BAUDART
- een afgevaardigde van het Nationale Comité van de Rechten van het kind : Mevrouw Sarah D'HONDT, Voorzitter van het Nationaal Comité van de Rechten van de Kind
- een afgevaardigde van de jeugdmagistraten:
  - Meneer Eric JANSSENS, Président de l'Union des magistrats en madame Delphine LEBEAU, Substitut à Nivelles
  - Mevrouw Yvette PARIDAENS, Juge de la jeunesse à Bruxelles en Monsieur Pierre André HALLET, Juge de la jeunesse à Charleroi
  - Mevrouw Nicole Caluwé, Rechtbank van Eerste aanleg Antwerpen, Afdeling Jeugd
- de directeur van het federaal centrum « De Grubbe » te Everberg : Meneer Jurgen VAN POECKE
- experts van de evaluatiecommissie van het federaal centrum « De Grubbe » te Everberg :
  - Prof. Johan PUT, KULeuven
  - Professeur Pierre THYS, U.L.G.
  - Professeur Dominique DEFRAENE, U.L.B.

Uw contactpersoon:
Ben HEYLEN – onderzoeksassistente

Ben.heylen@just.fgov.be
tel.: 02 / 208.40.61
fax: 02 / 208.40.52